

6 FOKUS

ECHA POLSKIE

12 Kurier z Warszawy.

Sciapan Światłou nadaje do Mińska

WYDARZENIA

14 Marsze na Białorusi.

Jedni przeciw, inni za

29 Nie nasza
Mulan
Podpadła
w Hongkongu

16 Erdoğan przeciw

wszystkim.

Mocarstwowy
projekt

O TYM MÓWI ŚWIAT

19 Szczepionka na COVID-19.

Kto pierwszy,
ten bogatszy

22 Spisek Trumpa.

Nie zechce odejść?

PROFILE

28 O nich się mówi:

Jerry Falwell junior
Liu Yifei
Valentin Gendrot
Kazuyoshi Miura

w numerze

14

► **Podziały się mnożą**
Zbudują drugą Polskę?

19

► **Szpiedzy wiedzy**
Na to leku nie ma

► **Niedzisiejsza**
dziewczyna Kiedy
wpadka?

30

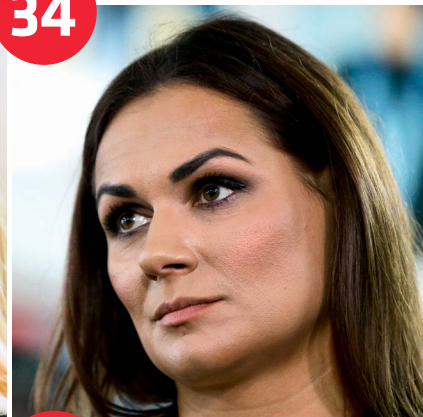
► **Dyktatura**
z ludzką twarzą

34

◀ **Bo jak strzełę...**
Ciszej pod tą
chustą!

42

Przyleciał
lekarz do pacjenta
Inaczej się nie da

46

LUDZIE

- 30 **Claudia Schiffer.** Niemiecka Bardotka
- 34 **Natalla Ejsmant.**
Rzeczniczka Łukaszenki
- 38 **Dobrynia Satin.**
Śpiewa jak człowiek pierwotny
- 42 **Kamar Gul.**
Pogoniła talibów

REPORTAŻ

- 46 **Papua-Nowa Gwinea.**
Skuteczna walka z polio
- 50 **Aktywista to komunista?**
Rzeź opozycji na Filipinach

FOTOSTORY

- 54 **Tenis siłowy.**
Novak Djoković przegrał
z samym sobą

OBYCZAJE

- 56 **Dieta śmierci.** Z materiałem
wybuchowym w żołądku
- 60 **Lot na Marsa.**
Wnieśmy tam trochę
życia?
- 64 **Sekta Familia.**
Od katolika do alkoholika

ROZMOWA

- 68 **Anthony Fauci.** Są ludzie
gorsi od wirusów...

KOMPAS

- 72 **Wyspy Jońskie.**
Śladami Odyseusza

HISTORIA

- 76 **Ulysses S. Grant.**
Obalił niewolnictwo,
obalono jego pomnik

50

→ Kto następny?
Ofiary feudalizmu

60

→ Skoczył po wodę
Oj, chyba nie wróci...

72

→ Nie tylko oliwki
O Korfu pisał już Homer

76

← Dobry Jankes
Ale bez przesady

O tych krajach piszemy:

AFGANISTAN (s. 42) **BIAŁORUŚ** (s. 12, 14, 34) **CHINY** (s. 19) **FILIPINY** (s. 50) **FRANCJA** (s. 64)
GRECJA (s. 16, 72) **INDIE** (s. 19) **NIEMCY** (s. 30) **PAPUA-NOWA GWINEA** (s. 46) **POLSKA** (s. 12)
ROSJA (s. 19, 38) **TURCJA** (s. 16) **USA** (s. 19, 22, 42, 60, 68, 76) **WIELKA BRYTANIA** (s. 56)

Poszerzamy horyzonty

Od września POLITYKA wydawcą miesięcznika „Wiedza i Życie”

Najnowszy wrześniowy numer „Wiedzy i Życia” już w kioskach!

Prenumeratę tytułu można zamówić na sklep.polityka.pl/wiz

SALWADOR

Wspólne cele?

Salwadorski portal El Faro twierdzi, że wszedł w posiadanie dokumentów, z których wynika, iż rząd prezydenta Nayiba Bukelego prowadzi od czerwca 2019 r. negocjacje z osławionym gangiem MS-13. W zamian za ograniczenie liczby zabójstw przestępcy mieli dostać ofertę poprawy warunków w więzieniach. Prezydent niezmiennie twierdzi, że z gangsterami trzeba obchodzić się twardo, i wszystkiemu zaprzecza. Prokuratura wszczęła już śledztwo. Zaczęła od przeszukań w przepelnionych więzieniach (na zdjęciu).

WŁOCHY

Nostra Mostra

Mimo obaw związanych z koronawirusem odbył się 77 Międzynarodowy Festiwal Filmowy w Wenecji (Mostra Internazionale d'Arte Cinematografica di Venezia).

Organizatorzy zmniejszyli liczbę gości mniej więcej o połowę, oddzielili fanów od aktorów i wprowadzili surowe procedury bezpieczeństwa. Na zdjęciu: performance wystawiony przy okazji premiery filmu „The Book of Vision”.

GENDARMERY

BULGARIA

Europo, usłysz nas!

Choć nie jest to temat królujący na czołówkach światowych mediów, od dwóch miesięcy w Bułgarii nie ustają antyrządowe protesty. Mieszkańcy kraju mają dosyć wszechobecnej korupcji, uosabianej przez obecnego premiera, a niegdyś funkcjonariusza sił bezpieczeństwa i ochroniarza, Bojko Borisowa. Na ulice miast wychodzą tysiące manifestantów domagających się dymisji rządu i skompromitowanego prokuratora generalnego Iwana Geszewa. Władza odpowiada brutalnie, wyprowadzając przeciw demonstrantom szturmowe oddziały policji. W pierwszych dniach września doszło do gwałtownych starć na ulicach Sofii, kilkadziesiąt osób zostało rannych, kilkaset zatrzymano. Bułgarscy intelektualiści oraz sędziowie Sądu Najwyższego zaapelowali do Unii Europejskiej o interwencję i mediację.

Kurier z Warszawy

Sciapan Swiatlou od dwóch lat nie postawił stopy na białoruskiej ziemi. Ale jego profil w mediach społecznościowych jest gwiazdą przewodnią dla protestujących rodaków.

Komputer Sciapana Swiatloua stoi na biurku w Warszawie, prawie 500 km od Mińska. Gdy jednak Białorusini wyszli na ulice po tym, jak prezydent Alaksandr Łukaszenka nieuczciwie ogłosił się zwycięzcą wyborów z 9 sierpnia br., stało się to także dzięki Sciapanowi i jego komputerowi – pisze w korespondencji z Warszawy reporter „New York Timesa” Patrick Kingsley.

Masz Telegram!

Dostęp do internetu był wówczas często blokowany, główni opozycjoniści siedzieli w areszcie albo się ukrywali, a działalność niezależ-

nych mediów na Białorusi od dawna była mocno ograniczona. Jednak Białorusini otrzymywali informacje, a nawet instrukcje, z konta Swiatloua na Telegramie, jednej z niewielu platform społecznościowych, którym udało się utrzymać sporadyczną działalność podczas blokady sieci. Swiatlou, absolwent szkoły filmowej, nie wygląda na rewolucjonistę – opisuje Kingsley. Ale jego NEXTA – biuletyn w serwisie Telegram – stały się czymś w rodzaju Radia Wolna Europa epoki internetu. W czasie wyborów jego kanał miał kilkaset tysięcy subskrybentów, od tamtej pory liczba ta skoczyła do ponad dwóch milionów.

▲ ZACZYNAŁ OD SATYRY.

Jednak sytuacja w ojczyźnie stawiała się coraz poważniejsza...

Wraz ze Swiatlouem serwis przygotowuje jego kolega Roman Protasewicz i jeszcze trzech innych uchodźców z Białorusi. Choć Sciapan jest dumny ze swojej roli, ostrożnie wypowiada się dziś o znaczeniu mediów społecznościowych. – To ludzie inicjują ten cały protest przeciw Łukaszence i jego reżimowi – mówi reporterowi „NYT”. – My im jedynie pomagamy. Między różnymi niezależnymi kanałami Telegramu trwa współpraca, staramy się podawać ten sam przekaz – wyznaje Swiatlou. – To się dzieje bez przerwy, dzień i noc.

Podawali godziny i miejsca demonstracji. Podpowiadali sposoby dotarcia do poszczególnych miejsc spotkań i proponowali alternatywne trasy na wypadek blokady. Instruowali protestujących, by zachowywali się pokojowo., wyjaśniali, jak unikać zatrzymania przez milicję. Telegram – zało-

– Wszystko zaczęło się w tej szkole – wspomina Wiaczorka. – Stała się symbolem oporu młodzieży wobec Łukaszenki.

Sciapan przeprowadził się do Polski w 2015 r., by studiować produkcję filmową. NEXTA powstała jako kanał na YouTube. Założył ją, by zamieszczać satyryczne klipy muzyczne o polityce białoruskiej. Później jednak zaczął przygotowywać poważne materiały dokumentalne, m.in. godzinny film o Łukaszence.

To zwróciło uwagę reżimu, którego ludzie składali skargi na łamanie praw autorskich, bo w dokumencie Swiatłoua znalazły się zdjęcia archiwalne. Kiedy YouTube sprawdzał zasadność zażaleń, blokował dostęp do prac Sciapana, co w 2018 r. skłoniło go do skorzystania z Telegramu. W tym samym roku władze Białorusi wszczęły

„Wyjdźcie na ulice i brońcie swoich głosów!” – napisał po ogłoszeniu wstępnych wyników wyborów

postępowanie przeciwko Swiatłouowi za „obrazę prezydenta”, zmuszając go do pozostania w Polsce na politycznym wygnaniu (niedawno przyznano mu oficjalnie status uchodźcy).

Przez następne dwa lata jego kanał na Telegramie zyskiwał coraz większą popularność, zwłaszcza gdy stał się platformą dla znichęconych funkcjonariuszy aparatu państwa, którzy chętnie dzielili się kompromitującymi rząd informacjami (np. tajemnicza śmierć milicjanta z drogowki).

Dzięki dużemu zasięgowi NEXTA dysponuje sporą pulą źródeł, z których płynie stały strumień informacji. W czasie wyborów był to wiodący kanał na Telegramie, na którym mówiono o polityce białoruskiej i dostarczano ponad milionowi osób rzadki, nieoceniony obraz życia na Białorusi. – Swiatłou jest bardzo zdolny

– mówi Wiaczorka – ale też znalazł się we właściwym miejscu o właściwym czasie.

Nie wszystko jednak się udaje. Zespół Swiatłoua niesłusznie utrzymywał, że rosyjskie siły bezpieczeństwa brały udział w tłumieniu protestów. Napisali także, że jeden z demonstrantów zginął, co okazało się nieprawdą. Sprostowali pomyłki i zapewniają, że mają rygorystyczne podejście do sprawdzania faktów. Ale przyznają, że czasami pracują w pośpiechu. Nie kryją, że zaciera to granice między dziennikarstwem a działalnością polityczną, zwłaszcza teraz, kiedy tyłu opozycjonistów zostało aresztowanych, co stworzyło lukę przywództwa, którą NEXTA stara się wypełnić. – Jesteśmy dziennikarzami, ale musimy robić coś jeszcze – twierdzi Protasewicz. – Nikt inny nie został. Przywódcy opozycji siedzą w więzieniu.

Stres i groźby

Zwolennicy reżimu oskarżają Swiatłoua i jego kanał, że jest opłacany lub sterowany przez Zachód. On sam mówi, że ich przychody pochodzą wyłącznie z reklam na Telegramie i YouTube, a koszty są niskie, bo nie muszą płacić za wynajęcie biura właścicielowi budynku, czyli ośrodkowi kultury białoruskiej.

Krewni Swiatłoua zapłacili wysoką cenę za jego działalność. Rodziców nachodziła w domu milicja, kiedy odmówił powrotu na Białoruś. W końcu także oni uciekli do Polski w obawie o bezpieczeństwo. A ostatnie ostrzeżenia przed zamachem bombowym na ośrodek (wejścia pilnuje obecnie dwóch policjantów) to przypomnienie, że rodzina nie jest całkowicie bezpieczna nawet w Polsce. Mimo życia w ciągłym stresie Swiatłou zapewnia, że podtrzymuje go na duchu świadomość, iż wykonuje istotną pracę. – Dla nas najważniejsze jest to, by udało się zaprowadzić demokrację w naszym kraju – mówi. – I byśmy mogli wrócić do ojczyzny.

NA PODST. THE NEW YORK TIMES

żony przez braci Pawła i Nikołaja Durowów, Rosjan, którzy udali się na dobrowolne wygnanie – to coś pomiędzy serwisem mikroblogów, jak Twitter, a platformą wymiany informacji, jak WhatsApp. Umożliwia wysłanie tej samej wiadomości do milionów obserwatorów jednocześnie – i ukrycie źródła przekazywanych informacji.

Urodzony w 1998 r. jako Sciapan Puciła, Swiatłou wydawał w roku 2013 szkolną gazetę. To było jego pierwsze medium. Jest synem dziennikarza sportowego i nauczycielki. Rodzice posłali go do Białoruskiego Liceum Humanistycznego, legendarnej szkoły dydydentów. Liceum zostało oficjalnie zamknięte w 2003 r., ale działało po cichu i w tajemnicy na przedmieściach Mińska. Tam Swiatłou nauczył się niezależności, jak mówi Franak Wiaczorka, analityk i publicysta, jeden z absolwentów.